

IETS UIT HET LEVEN VAN CHARLES DICKENS.

Op den 7^{den} Februari zal het honderd jaar geleden zijn, dat de beroemde Engelsche schrijver, *Charles Dickens* geboren werd. Naar aanleiding van dit feit, wil ik jullie een en ander uit zijn leven vertellen.

Charles Dickens werd geboren te Landport in Southsea. Zijn vader, klerk in de *navy-pay-office* (bureau van de marine), was een goedhartig man, die echter niet de kunst verstond om zijn geldzaken te beheeren. Waar wij ook, in de verschillende levensbeschrijvingen van Dickens, over zijn vader lezen, steeds wordt hij ons voorgesteld als

iemand, die op een wonderlijk lichtzinnige manier met zijn geld omsprong en daardoor, terwijl het gezin steeds aangroeide, voortdurend armer werd. Toch wordt hij door zijn zoon beschreven als de goedhartigste man ter wereld. „Wat ik mij herinneren kan van zijn gedrag tegenover zijn vrouw, kinderen of vrienden, is verheven boven allen lof. Mij, die als kind een ziekelijk jongentje was, heeft hij dagen en nachten onvermoeid en vol liefde verzorgd. Maar in de zorgeloosheid van zijn gemoed en bij de beperktheid zijner middelen, schijnt hij dikwijls geheel te

hebben vergeten, dat het toch zijn plicht was om mij wat te laten leeren, zoodat „mijn werk”, toen wij in Londen woonden, bestond in laarzen poetsen voor de gansche familie, in het verrichten van allerlei huishoudelijke bezigheden en in het passen op mijn jongere broertjes en zusjes.”

Dickens' vader werd van Landport naar Londen verplaatst, vandaar naar Chatham en later weer naar Londen. Charles was toen omstreeks elf jaar oud. Het speet hem zeer, dat hij Chatham moest verlaten, waar hij eenigen tijd had school gegaan bij een onderwijzer, van wien hij heel veel hield, en waar hij allerlei vrienden had onder zijn schoolkameraden. Als de kleine jongen had kunnen vermoeden, welk soort van leven hem in de groote wereldstad wachtte, zou hij er zeker nog meer tegen hebben opgezien om er heen te gaan.

Het gezin moest een zeer armoedige woning betrekken in een achterbuurt van een van Londen's voorsteden, terwijl de schulden van den vader steeds aangroeyden. Eindelijk besloot mevrouw Dickens, haar echtgenoot te helpen, om te voorzien in de behoeften van het gezin. Zij zou een school beginnen, en te dien einde verhuisde de familie naar Gowerstreet. Er werd op de voordeur een groote koperen plaat aangebracht, waarop gegraveerd stond: *Mrs. Dickens' Establishment for young ladies*. Doch hoe fraai die plaat ook was, zij deed geen leerlingen verschijnen. Ook de prospectussen, die Charles in al de naburige straten huis aan huis rondbracht, hadden de gewenschte uitwerking niet.

„Niemand kwam ooit bij moeder op school, ik kan mij ook niet herinneren, dat iemand ooit plan had om te komen of dat er ook maar eenige maatregelen werden genomen om een leerling te

ontvangen, wel herinner ik mij, dat wij op zeer slechten voet stonden met bakker en slager, dat wij heel dikwijls bedroefd weinig te eten hadden en dat mijn vader eindelijk in de gevangenis werd gezet.”

Eer het zoover kwam, had Charles natuurlijk menigen gang moeten ondernemen naar het pandjeshuis, en had hij ook afstand moeten doen van zijn weinige, zoo zeer door hem geliefde boeken, de eenige troost, die hem nog was gebleven, in zijn zoo droevig leven. Lezen was namelijk zijn grootste genot en hij verlangde dikwijls, o zoo vurig, om weer naar school te mogen gaan en zijn geringe kennis te verrijken. Maar eer hij dien wensch vervuld zag, moest de arme jongen nog heel wat zware beproevingen doormaken.

Terwijl Charles' vader in de gevangenis moest blijven, tot zijn schulden betaald zouden zijn, bood een bloedverwant van de familie, die in schoensmeer handelde, den jongen aan voor zes shillings (*f* 3.60) in de week bij hem te komen werken. Met een bezwaard hart nam Charles het aanbod aan.

Hij begreep natuurlijk best, dat het van groot belang was, dat hij wat geld verdiende, maar hij voelde een bijna onwederstaanbaar verlangen om te leeren en zijn nog zoo geringe kennis te vermeerderen. Als hij nooit op school was geweest, zou het werk, dat hij thans verrichten moest, hem wellicht niet zóó zwaar zijn gevallen, maar nu kwam zijn geheele ziel er tegen in opstand en leek het hem een bittere vernedering om in een armzalig Londensch pakhuis te moeten zitten en daar den dag door te brengen met het plakken van etiketten op potjes schoensmeer en ze te voorzien van blauw papier en touwtjes. Geen wonder, dat Dickens de gewaarwordingen, die David Copperfield bezielde, toen hij dergelijk werk

verrichten moest, zoo natuurlijk wist te beschrijven.

Tegelijk met Charles waren verscheidene andere jongens met hetzelfde werk bezig. Over 't algemeen waren zij goedgehartig en vriendelijk, maar ook ruw en onbeschaafd, iets wat den fijngevoeligen Charles zeer hinderde. Daarbij kwam, dat hij zich in zijn tegenwoordig leven zeer eenzaam voelde. In 't begin kon hij 's avonds, als zijn werk was afgelopen, naar huis gaan om te slapen, daar zijn moeder toen nog in de Gowerstreet woonde. Later moest ook dit armoedige tehuis worden opgebroken, ook al om geldelijke bezwaren, en ging mevrouw Dickens met de andere kinderen bij haar man in de gevangenis wonen. Er werd toen voor Charles een kamertje gehuurd bij een oude dame, een kennis van de familie. Zij had het vroeger beter gehad, maar was nu bepaald arm. Zijn kamerhuur werd voor Charles betaald, maar de knaap moest zelf voor zijn eten zorgen. „Mijn ontbijt”, schrijft hij, „bestond uit een stuiversbroodje en een glas melk van een stuiver. Een klein brood en een stukje kaas legde ik klaar in een kast, om er 's avonds eer ik naar bed ging, wat van te eten. Ik geloof, dat vader mijn kamerhuur betaalde, ik zelf deed het tenminste niet, maar andere hulp werd mij ook niet verleend van maandag-ochtend af tot zaterdag-avond toe. Niemand gaf mij eenigen raad, eenige bemoediging, eenig troostend woord, eenige verzorging. De Zondagen bracht ik in de gevangenis door.

„Ik was nog zoo jong, nog zulk een kind en zoo weinig in staat — hoe kon het ook anders? — om precies te weten wat goed voor mij was, dat ik, als ik 's ochtends naar mijn werk ging, vaak geen weerstand kon bieden aan de verleiding om een paar stuivers uit te geven aan de oudbakken taartjes

of pasteitjes, die voor de helft van den prijs bij de bakkers te koop lagen, en zoo gaf ik dikwijls daaraan het geld uit, dat ik voor mijn middagmaal had moeten bewaren. Dan had ik geen geld voor warm eten en kocht een broodje.”

Het spreekt vanzelf, dat de gezondheid van den knaap hieronder leed. Hij had af en toe aanvallen van kramp, eens ook, terwijl hij aan 't werk was. Zijn kameraden hadden medelijden met hem en legden hem op wat stroo, terwijl een hunner, een zekere Bob Tagin, leege schoensmeerpotjes met warm water vulde en die tegen de zijde van den kleinen lijder legde om de pijn te doen verminderen.

Het gevoel van eenzaamheid werd Charles eindelijk zóó machtig, dat hij op een Zondagavond tegen zijn vader zeide, dat hij het onmogelijk langer op die manier kon uithouden. Er werd toen een zolderkamertje voor hem gehuurd vlak in de buurt van de gevangenis, en door deze schikking kon hij natuurlijk zijn ouders meer bezoeken dan vroeger het geval was.

Eindelijk werd het gezin door een kleine erfenis in staat gesteld de gevangenis te verlaten. Vader Dickens ging nu met vrouw en kinderen bij dezelfde oude dame wonen, waar Charles eerst was geweest. De jongen ging nog steeds voort met zijn geestdoodend werk. Hij was soms der wanhoop nabij, als hij bedacht hoe er misschien nooit een einde aan dezen toestand zou komen — maar er kwam een einde aan. Charles' vader en de bloedverwant, bij wien de jongen werkzaam was, kregen ruzie, en het gevolg was, dat de knaap werd weggezonden en spoedig daarna zijn wensch om naar school te mogen gaan, vervuld zag. De naam van die school was *Wellington House Academy*. Of het onderwijs aan deze

inrichting werkelijk goed was, valt zeer te betwijfelen, maar zeker is het, dat Charles Dickens er zich vrij wat gelukkiger en beter op zijn plaats voelde, dan bij de schoensmeerpotjes.

„Voor zoover ik mij Dickens als schooljongen kan herinneren,” schrijft een zijner vrienden, „stel ik mij hem voor als een kleinen, maar goed gebouwden, gezonden jongen, met een buitengewoon vroolijk humeur. Hij hield zijn hoofd gewoonlijk iets meer rechtop dan de meeste jongens, en was er altijd erg op gesteld om er netjes uit te zien. Eens vond hij een apart taaltje voor ons uit, en wij vonden het heerlijk om op straat niet anders dan dit taaltje te spreken, in de hoop, dat de menschen zouden denken, dat wij vreemdelingen waren.”

Lang duurde de schooltijd van Dickens niet. Wij lezen van hem, dat hij met zijn vijftiende jaar reeds op het kantoor van een *solicitor* (procureur) werkzaam was. Bij een tweeden *solicitor* verdiende hij een salaris van 15 Shilling per week, hier bleef hij tot 18 November 1828 en besloot toen evenals zijn vader, die inmiddels van betrekking veranderd was, *reporter* (verslaggever van een courant) te worden. Hiertoe moest hij zich op het snelschrift toeleegen, een studie, die hem evenals David Copperfield veel inspanning kostte, maar die hij ten slotte toch ook, evenals deze, volkomen machtig werd.

Het was ongeveer in dezen tijd, dat Charles Dickens voor 't eerst een geregeld verhaal schreef en dit als bijdrage zond aan *The old Monthly Magazine*. De titel van deze schets was toen: *A Dinner at Poplars Walk* en is thans onder den titel van *Mr. Mimes and his Cousin*, in de *Sketches by Boy's* te vinden. Dickens heeft zelf verteld, hoe hij op zekeren schemeravond met

angst en beving zijn manuscript in een brievenbus liet glijden en hoe groot zijn ontroering was, toen hij het in druk zag. „Ik ging bij die gelegenheid Westminster Hall binnen en bleef daar een half uur op en neder loopen, omdat mijn oogen door vreugde en trots zoozeer beneveld waren, dat zij het licht op straat niet konden verdragen” . . .

Dit was dus het begin van de loopbaan van den schrijver, die, toen hij den dag doorbracht met etiketten op schoensmeerpotjes te plakken, wel nooit gedacht heeft, dat hij eenmaal wereldberoemd zou worden. Naast zijn groot talent, hebben zeer zeker ook zijn ijver en zijn energie hiertoe medegewerkt. Laat ons even letten op den ijver, die hem bij zijn werk bezielde, voordat hij als romanschrijver optrad.

„Ik heb het beroep van verslaggever uitgeoefend,” zegt hij, „onder omstandigheden, waarvan vele mijner collega's in Engeland zich geen denkbeeld kunnen vormen. Ik heb dikwijls voor den drukker belangrijke publieke redevoeringen overgeschreven van mijn aantekeningen in snelschrift, waarbij de kleinste fout mij groot ongenoegen op den hals zou hebben kunnen halen — terwijl ik op de palm van mijn hand schreef, bij het licht van een slecht brandend lantaarntje, in een postwagen met vier paarden bespannen, door dik en dun heenhollende, midden in den nacht . . .”

In 1836 trad Dickens in het huwelijk met Mejuffrouw Hogarth. Hij was toen vier-en-twintig jaar oud, een jonge man met heldere, blauwe verstandige oogen, sterk gebogen wenkbrauwen, en een zeer bewegelijken mond. Zijn gestalte was klein, maar stevig gebouwd, en hij hechtte er zeer aan, altijd keurig gekleed te zijn. Zijn voor naamste werktijd was 's ochtends, ter-

wijl hij tot zijn ontspanning meestal bij schemeravond lange wandelingen door de Londensche straten maakte, die hij zeer liefhad. Zij inspireerden hem, en gaven hem nieuwe denkbeelden. Waar hij ook reisde, in Amerika, in het zoo heerlijk mooie Italië, altijd trok zijn hart hem weer naar Londen terug.

Een sterk sprekende karaktertrek van Dickens was zijn groote liefde voor kinderen. Voor zijn eigen kinderen was hij een teeder en liefhebbend vader, die in al hun groote en kleine aangelegenheden het levendigste belang stelde. Toen hij *The Old Curiosity Shop* („*Nellie*”) bijna geëindigd had, en hij bezig was het sterven der arme kleine Nell te beschrijven, schreef hij aan een vriend: „Het hart breekt mij, dat ik van mijn lief vriendinnetje zal moeten scheiden; het is mij bijna niet mogelijk het verhaal af te maken.”

Het zou mij te ver voeren als ik jullie een beschrijving wilde geven van de wijze, waarop de verschillende romans van Dickens ontstonden, wat hij bij het schrijven er van gevoelde, hoe hij steeds meer bekend en beroemd werd, en nog velerlei andere bijzonderheden uit het leven van den schrijver — hiermede moet je maar geduld hebben, tot je de Engelsche letterkunde gaat bestudeeren.

Een gedeelte van een brief, dien Dickens aan een van zijn zoons schreef, wil ik hier echter nog voor jullie afschrijven, omdat hij ons zulk een sterken indruk geeft, welk een waarlijk goed en vroom man Dickens was.

„Wees stipt eerlijk in alles, wat gij onderneemt, en wees nooit hard jegens menschen, die in uw macht zijn. Tracht anderen te behandelen, zooals gij zelf behandeld wilt zijn, en wees niet ontmoedigd, indien men u soms niet goed behandelt. Het is veel beter voor u,

dat anderen het grootste gebod van onzen Heiland niet nakomen, dan dat gij dit doen zoudt.

Ik heb een Nieuw Testament op uw boeken gelegd, om dezelfde redenen en met dezelfde hoopvolle wenschen, waarmede ik eens een gemakkelijk overzicht er van voor u schreef, toen gij een klein kind waart, omdat het 't beste boek is dat ooit verschenen is of verschijnen zal, en omdat het de beste voorschriften geeft, waardoor ooit eenig menschelijk wezen, dat waar en trouw aan zijn plicht tracht te zijn, kan worden geleid. Toen uw broeders, de een na den ander, weg zijn gegaan, heb ik aan ieder van hen, evenzoo geschreven als ik u thans schrijf, en hun ernstig gebeden, zich door dit boek te laten leiden, zonder zich te storen aan de uitleggingen en uitvindingen van menschen. Ik bid u dus nadrukkelijk, om de waarheid en schoonheid van den christelijken godsdienst in uw hart te prenten; gij zult nooit ver van den weg ten goede afdwalen, zoo gij er nederigen, innigen eerbied en ontzag voor koestert.

Laat mij hierover nog slechts een enkel woord zeggen. Zooveel te ernstiger, als wij over deze dingen denken, zooveel te minder zijn wij geneigd, met onze vroomheid te pralen. Laat nooit de goede gewoonte na, om iederen avond en iederen ochtend een gebed tot God op te zenden. Ik ben hiervan zelf nooit afgeweken en weet, hoeveel troost en opbeuring men hieruit putten kan.

Ik hoop, dat gij later nooit reden zult hebben om te zeggen, dat uw vader niet goed voor u is geweest. Gij kunt uw liefde voor hem niet beter toonen en hem niet gelukkiger maken, dan door uw plicht te doen.

Uw liefhebbende vader.”

.

Den negenden Juni van het jaar 1870 stierf Dickens na een zeer korte ongesteldheid. Volgens zijn uitdrukkelijken wensch had de begrafenis (in *Westminster Abbey*) in den grootsten eenvoud plaats, „zonder voorafgegaan te zijn door eenige publieke aankondiging, waar en wanneer zij plaats zou hebben.” Een eenvoudige witte steen, met den naam en den datum van het geboorteen sterfjaar van den schrijver, dekt zijn laatste rustplaats.

Wij kunnen niet beter eindigen, dan met de woorden, door den deken van *Westminster* gesproken op den Zondag na de begrafenis.

„Hij wiens dood wij betreuren, was een vriend der menschheid, een vriend van kinderen en armen, een vijand van al wat laag en onedel is. Ik zal niet trachten hem u te schilderen, zooals hij was. Mannen van talent zijn anders, dan wij ze ons voorstellen. Zij voelen grootere vreugde en grootere smart, grootere liefde en grootere verleidingen dan anderen, en zij kunnen nooit volkomen door hun medemenschen worden begrepen Maar wij voelen, dat er een licht is uitgebluscht en dat de wereld ons donkerder toeschijnt, als zij van ons zijn heengegaan. Er zijn er zoo weinig, dat wij ze niet kunnen missen, en wij zien te vergeefs rond, wie hun plaats in moet nemen. Hij, om wien wij nu rouw dragen, heeft gedurende de laatste drie-en-dertig jaren een grooter plaats in de harten der Engelschen bekleed, dan eenig ander schrijver. Wij hebben hem gelezen, over hem gesproken, met hem gelachen; hij heeft ons wakker geschud om ons de ellende onzer medemenschen te toonen en belang in het lot van anderen te leeren stellen

Van een anderen grooten schrijver, die in deze kerk begraven ligt, heeft

men gezegd, dat zijn dood een somber floers wierp over de vroolijkheid der volkeren, — maar van hem, die nu van ons weggenomen is, zou ik liever in nederiger bewoordingen willen zeggen, dat niemand ooit zoo algemeen en zoozeer geliefd is geweest of zoo diep werd betreurd.”

OM TE ONTHOUDEN.

Een der grootste ondeugden bestaat hierin, te denken, dat men geen ondeugden bezit.

* * *

Het is de vraag niet, wat wij willen, noch wat wij kunnen, maar wat wij moeten.

* * *

Ieder wil lief zijn in gezelschap; maar velen zijn er, die zich thuis daar niet veel moeite voor geven.

* * *

„Help u zelve!” Laat ons dit altijd ons zelf toeroepen, maar laat het nooit de boodschap zijn, waarmee wij anderen van ons zenden.

* * *

Tracht het kwaad, dat ge van uw naaste hoort, te vergeten, en spreek er niet van.

* * *

Jongens, doodt geen vogel, bedenkt, dat de jonge vogeltjes in het nest wachten op de terugkomst van vader en moeder.